

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Ola Kvaløy Markedets synlige hånd

**Strategier er taler fra toppen.
Markedet er folkets språk.**

● – Dette er silotenkning, Victor. Temperaturen ble slik vi ville ha den da Christine Meyer og Victor Norman presenterte sin nye bok «Ikke for å konkurrere – Strategi for fellesskapets tjenere» under økonomifestivalen KÅKÅnomics i Stavanger for to uker siden. Det var Jørn Rattsø, professor i samfunnsøkonomi og leder av en rekke offentlig utvalg, som var satt til å kommentere boken. Og han var ikke videre begeistret for bokens hovedbudskap: Mindre konkurranse og markedsøkonomisk tenkning i offentlig sektor. Mer fokus på strategiutvikling og oppdragsforståelse.

Rattsø virket snarere oppgitt over at en økonom av Victors Normans støpning og kaliber kunne bli fristet til å si at vi må konkurrere mindre.

Debatten på KÅKÅnomics ble såpass interessant at jeg bestemte meg for å lese boken. Den gjorde meg klokere, først og fremst fordi jeg fikk en dypere innsikt i den fundamentale misforståelsen som gjerne rir kritikerne av marked og konkurranse i offentlig sektor.

Misforståelsen kan forklares ved å svare på følgende spørsmål: Hvor går den aller viktigste økonomisk-organisatoriske skillelinjen?

Meyer og Norman (og mange andre) hev-

Det er derfor ikke slik at privat sektor er synonymt med marked, mens offentlig sektor er synonymt med byråkratiske organisasjoner

↑ Christine Meyer og Victor Norman lanserte i høst boken «Ikke for å konkurrere - Strategi for fellesskapets tjenere». Foto: Frode Hansen/VG/NTB Scanpix

der at den går mellom privat og offentlig. Mens offentlig sektor er til for innbyggerne og ikke «er der for å konkurrere», er privat sektor et sted hvor bedrifter skal tjene penger for eierne i skarp konkurranse med andre bedrifter. Målet i privatsektor er «enkelt og greit» hevder Meyer og Norman. I offentlig sektor; langt mer komplekst.

Men denne skarpe dikotomien, eller silotenkningen som Rattsø sier, er lite fruktbar. Forskjellen mellom offentlig og privat sektor er langt mindre enn det mange vil ha det til.

→ Begge sektorer opererer i arbeidsmarkeder hvor konkurransen om de beste folkene tidvis er hard.

→ Begge sektorer må forholde seg til et bredt sett av interessenter, herunder myndigheter, fagbevegelser, kunder og brukere.

→ Ikke bare i offentlig sektor, men også i det private, har man ansatte og eiere som opplever å ha et «oppdrag» utover det å tjene penger.

→ Og også i privat sektor har man byråkrater og hierarkier, altså store og små bedrifter, som sliter med de samme incentiv- og ressursallokeringsproblemene som man gjør i offentlig sektor.

Det viktige skillet går nemlig ikke mellom privat og offentlig, men mellom marked og organisasjon. En bedrift er en organisasjon akkurat som en etat, et sykehus eller et universitet er en organisasjon. Bedrifter og andre organisasjoner oppstår når prismekanismen ikke fungerer godt nok; når transaksjonene blir så komplekse eller transaksjonskostnadene så høye at markedet ikke lenger er den beste måten å organisere den økonomiske aktiviteten på. Da oppstår organisasjonene som små planøkonomiske øyer hvor priser er erstattet av ordre.

I havet mellom øyene opererer fortsatt markedene, fordi det er mest effektivt. Her er det prisene som klarer transaksjonene.

Det er derfor ikke slik at privat sektor er

synonymt med marked, mens offentlig sektor er synonymt med byråkratiske organisasjoner. Man kan ha markeder uten kapitalister, samtidig som en kan finne de mest tungroddede byråkратиene i de største private selskapene.

En av markedets viktigste funksjoner er å sørge for at ressursene, ikke minst arbeidskraften, går der den gjør mest nytte for seg. Dette er spesielt viktig når arbeidskraft må omstilles. Uten markeder blir dette en ren organisasjonsoppgave, og da gjerne en lederoppgave, en lederoppgave som ofte er svært krevende hvis man ikke kan vise til økonomiske realiteter på en troverdig måte.

Konkurranse og markedstenkning skjerper sansene og synliggjør omstillingsbehov på en måte folk forstår.

En av offentlig sektors største utfordringer, som påpekt av produktivitetskommissjonen, er nettopp mangel på omstillings-evne. Det er nærmest umulig å flytte på folk. Meyer og Normans løsning er mindre konkurranse og bedre virksomhetsstrategier, herunder en klarere forståelse av samfunnsoppdraget. Men jeg tror neppe man klarer å flytte særlig mange ansatte til mer hensiktsmessige arbeidsoppgaver ved å utvikle bedre strategier for offentlige virksomheter. Tvert imot.

Uten en god og troverdig økonomisk forklaring på hvorfor man må gjøre endringer, så kommer det ingen endringer. Strategier er taler fra toppen. Markedet er folkets språk.

Løsningen er derfor å videreutvikle og forbedre markedsmekanismene i offentlig sektor – der hvor det er mulig. Det innebærer blant annet sunn konkurranse mellom offentlige og private aktører, og hensiktsmessig finansiering basert på oppnådde langsiktige resultater. I Norge ønsker vi en sterk offentlig sektor. Da kan den ikke slutte å konkurrere, hverken med seg selv eller med omgivelsene rundt.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.